

KILKA SŁÓW NA TEMAT INTEGRACJI SENSORYCZNEJ

1. Na czym polega integracja sensoryczna?

Autorką teorii integracji sensorycznej jest dr Anna Jean Ayres, która zainteresowała się tym, jak procesy przetwarzania sensorycznego i zaburzenia planowania ruchu (praksji) mogą wpływać na codzienne życie. Teoria SI bazuje między innymi na wiedzy z zakresu neurologii, fizjologii, neuropsychologii i rozwoju dziecka. Jest to teoria stosunkowo młoda i jeszcze niezbyt znana szerokiemu gronu lekarzy, terapeutów czy pedagogów. Dr Ayres zauważyła, że prawidłowe funkcjonowanie dziecka nie zależy tylko od jakości zmysłów – wzroku, słuchu, smaku i węchu, ale najważniejsze są trzy bazalne zmysły:

- zmysł dotyku – pozwala odbierać wrażenia faktury, kształtu, bólu, nacisku i temperatury;
- zmysł ruchu i równowagi – **układ przedsionkowy** w uchu wewnętrznym człowieka pozwala odbierać wrażenia związane z ruchem ciała w osi góra-dół oraz prawo-lewo; zmysł ten automatycznie koordynuje ruchy oczu, głowy i obydwu stron ciała, odpowiada za utrzymanie napięcia mięśniowego i utrzymywanie głowy prosto przeciwko sile grawitacji;
- zmysł propriocepcji – czyli zmysł pozycji ciała odbiera odczucia ze stawów, więzadeł i mięśni oraz pozwala wykonywać ruchy bez udziału wzroku; odpowiada za precyzyjne ruchy i manipulację takimi przedmiotami, jak długopis, łyżka czy guziki.

Zmysł dotyku, proprioceptywny i przedsionkowy rozwijają się na wczesnych etapach życia dziecka, jeszcze w łonie matki, kiedy dziecko pływa w wodach płodowych. Te trzy bazalne zmysły są ze sobą ściśle powiązane i w trakcie rozwoju tworzą w obrębie mózgu połączenia z pozostałymi zmysłami. Jakość funkcjonowania dziecka nie zależy zatem tylko od sprawności wszystkich zmysłów, ale także od stopnia ich współpracy, czyli integracji sensorycznej. Niestety, nie u wszystkich maluchów integracja sensoryczna rozwija się na wystarczającym poziomie. W takich przypadkach mogą pojawić się **problemy w nauce**, zaburzenia zachowania i trudności emocjonalne, np. niska samoocena.

2. Zaburzenia integracji sensorycznej

Zaburzenia integracji sensorycznej (ang. Sensory Processing Disorders, SPD) to dysfunkcje układu nerwowego, który nie potrafi zinterpretować i zsyntetyzować informacji percepcyjnych, płynących ze zmysłów. Osoby z zaburzeniami przetwarzania sensorycznego mogą czuć się „bombardowane” ilością bodźców z otoczenia albo odwrotnie – mogą poszukiwać intensywnych wrażeń sensorycznych. Wyróżnia się wiele typów SPD, które mogą wpływać na określone wzorce zachowań u dzieci.

1. Dzieci unikające wrażeń sensorycznych – nadmiernie reagują na stymulację. Ich **układ nerwowy** odczuwa doznania zmysłowe jako bardzo intensywne, reagując „obronnością sensoryczną”. Dziecko czuje się przeciążone liczbą docierających do niego bodźców i może podejmować próby walki lub ucieczki od źródeł stymulacji. Wskutek przeciążenia układu nerwowego maluchy mogą reagować agresją, irytacją i rozdrażnieniem. Dotyk jest często dla nich powodem do niezadowolenia, wycofują się, czują dyskomfort w zatłoczonych miejscach. **Nadwrażliwość sensoryczna** może powodować, że dzieci są nadmiernie pobudzone i nadaktywne. Mogą bać się wysokości i ruchu, niechętnie podejmować się nowych i nieznanymi zadań albo jeść mało i nieodróżnicowane pokarmy.
2. Dzieci poszukujące wrażeń sensorycznych – mają obniżoną reaktywność na bodźce. Układ nerwowy nie rejestruje wszystkich bodźców obecnych w otoczeniu. Dzieci mogą czuć się nienasycone sensorycznie, dlatego odczuwają nieodpartą potrzebę ciągłego ruchu i poszukiwania intensywnych doznań. Mogą nie reagować na ból i ignorować lekki dotyk. Często zbyt mocno dotykają innych osób, robiąc przy tym

siniaki. Ich zachowanie może wydawać się agresywne. Lubią uczestniczyć w niebezpiecznych zabawach, np. wysoko wspinać się na drzewa, a także preferują intensywne zabawy typu huśtanie się czy długotrwałe kręcenie się na karuzeli. Mają często **opóźniony rozwój mowy**. Lubią hałas i głośną muzykę.

3. Dzieci o obniżonych umiejętnościach ruchowych – mają problem z planowaniem ruchu (praksja) i wykonaniem nowych aktywności ruchowych. Sprawiają wrażenie niezdatnych i nieskoordynowanych. Często się przewracają, tracą równowagę, potykają się, źle wymierzają odległości, mają kłopoty z umiejętnościami manualnymi, np. wycinaniem nożyczkami, pisanie, zapinaniem guzików, nawlekaniem nitki. Nie lubią zabaw ruchowych – kopania piłki, łapania, skakania na jednej nodze. Preferują czynności statyczne, np. czytanie książek albo oglądanie telewizji. Mogą przejawiać problemy z artykulacją dźwięków.

To tylko niektóre rodzaje zaburzeń integracji sensorycznej. Wskutek wadliwej pracy układu nerwowego pojawia się wiele negatywnych konsekwencji obserwowanych między innymi w zachowaniu dzieci, np.:

- dyspraksja – zaburzenie sensoryczne dotyczące nieumiejętności planowania ruchu;
- problemy emocjonalne – niskie poczucie własnej wartości, poczucie niedostosowania do grupy rówieśniczej, problemy w kontaktach społecznych, nieśmiałość, brak pewności siebie, lęk;
- opóźniony rozwój mowy;
- zaburzenia koncentracji uwagi;
- problemy w nauce – zaburzona percepcja słuchowa, **zaburzenia koordynacji wzrokowo-ruchowej**, dysleksja;
- opóźniony rozwój motoryki dużej i małej oraz kłopoty z utrzymaniem równowagi;
- podwyższony lub obniżony poziom pobudzenia, powodujący nadpobudliwość i impulsywność albo ociężałość i apatię.

Dzieci z zaburzeniami integracji sensorycznej mogą być odbierane jako leniwe, agresywne, źle wychowane, bez motywacji i ambicji, uparte i ciągle sprawiające kłopoty. Czasami dorośli nie zdają sobie sprawy, że zachowanie dziecka nie wynika z jego złej woli, ale jest konsekwencją wadliwej integracji sensorycznej. Jak wówczas można pomóc dziecku? Najlepiej udać się do lekarza pediatry lub do najbliższej poradni pedagogiczno-psychologicznej i poprosić o diagnozę w kierunku zaburzeń SPD. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, można będzie podjąć wczesną interwencję w postaci terapii integracji sensorycznej, która najczęściej przyjmuje charakter zabawy i jest bardzo przyjemna dla malucha.

Artykuł zredagowała
Iwona Sochaczewska-Nocuń

Bibliografia

- Emmons P.G., Anderson L.M., Dzieci z zaburzeniami integracji sensorycznej, Liber, Warszawa 2007, ISBN 978-83-60215-42-5.
- Maas V.F., Uczenie się przez zmysły. Wprowadzenie do teorii integracji sensorycznej, WSiP, Warszawa 2005, ISBN 978-83-02-07117-1